

Спеціаліст як невід'ємна складова якісного огляду місця події

Андрій Лис

заступник завідувача відділу криміналістичних видів досліджень,
Тернопільський НДЕКЦ МВС, м. Тернопіль, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1965-7585>, e-mail: lis_1983@ukr.net

Марія Ярмусь

судова експертка, Тернопільський НДЕКЦ МВС України, м. Тернопіль, Україна

Доведено, що залучення спеціаліста до слідчих дій може сприяти збереженню й правильному застосуванню доказової інформації під час кримінального розслідування.

Ключові слова: спеціаліст; дактилоскопія; слідчі (розшукові) дії; дослідження; експертиза.

A Specialist as an Integral Part of a High-Quality Scene Inspection

Andrii Lys, Maria Yarmus

The paper proves that a specialist's involvement in investigative actions can contribute to preservation and proper use of evidentiary information in criminal investigation.

Keywords: specialist; fingerprinting; investigative (search) actions; research; forensic examination.

Огляд місця події є однією з найбільш поширених слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, під час якого часто залучають спеціаліста, оскільки він володіє професійним досвідом і знаннями. Основна роль його — допомога слідчому в огляді місця події, документів, техніки або інших об'єктів, які можуть мати значення для справи.

Метою залучення спеціаліста є правильне виявлення, фіксування та вилучення доказів; визначення властивостей об'єктів, що оглядаються; отримання експертних знань із питань, які виходять за межі компетенції слідчого.

Отже, спеціаліст допомагає забезпечити точність, об'єктивність та повноту процесу огляду (ст. 237 КПК України) [1].

Суть огляду полягає в безпосередньому сприйманні обстановки місця події, а також у вивченні та дослідженні матеріальних джерел доказової інформації. Він спрямований на встановлення фактів, які мають значення для кримінального провадження.

Основні завдання огляду: виявлення слідів злочину — пошук і фіксування ма-

теріальних об'єктів, які можуть бути використані як докази; визначення обстановки події — вивчення місця події, розташування об'єктів, слідів та інших елементів, що можуть свідчити про обставини злочину. Усі важливі деталі й об'єкти, які можуть мати значення для справи (це може бути фотографування, складання схем, протоколів тощо) мають документуватися. Під час огляду можливе попереднє дослідження об'єктів — виявлення та оцінювання потенційних доказів для подальшого експертного дослідження.

Мета та завдання залучення таких спеціалістів — застосування спеціальних знань у різних науково-технічних галузях; використання науково-технічних засобів (пересувна лабораторія Експертної служби МВС, яка оснащена сучасним обладнанням) [2]; дотримання криміналістичних правил включно із їх виявленням, фіксуванням, упакуванням, зберіганням та транспортуванням; збереження доказів, критично важливих для їх подальшого застосування під час досудового розслідування та судового розгляду.

Критично важливим є виявлення слідів злочину та доказів: чим якісніше проведено огляд, тим більше шансів виявити всі можливі докази, що можуть бути використані під час розслідування. Правильне визначення та аналізування обставин злочину (розташування об'єктів, слідів і відбитків) дає змогу відтворити картину подій і зрозуміти механізм учинення злочину. Точне і детальне документування всього, що було виявлено під час огляду, забезпечує збереження доказів і можливість їх застосування на всіх етапах кримінального провадження.

Це безпосередньо впливає на висновки експертів. Наприклад, якщо докази були зібрані та зафіксовані належним чином, експерти зможуть надати більш точні та обґрунтовані висновки. Недбалість або помилки під час огляду можуть призвести до втрати важливої інформації, що ускладнить процес розслідування й може негативно вплинути на результати судового розгляду.

Практика розслідування правопорушень свідчить, що в більшості випадків на місці події залишаються сліди дактилоскопічного походження, тобто відбитки пальців. Ці сліди мають важливе значення в процесі доказування у кримінальних провадженнях, оскільки вони можуть точно вказати на особу, яка перебувала на місці події.

Можливість використання дактилоскопічних слідів як доказів значною мірою залежить від таких чинників: відбитки рук можуть бути дуже складними для виявлення, особливо якщо вони залишені на слідодонеспріймаючих або важкодоступних чи забруднених поверхнях. Слідчий і залучені спеціалісти мають застосовувати спеціальні методи і засоби для їх виявлення. У таких випадках сліди мають бути правильно зафіксовані включно з фотографуванням та створенням детальних протоколів. Це гарантує, що всі важливі деталі будуть збережені для подальшого аналізування. Вилучення відбитків пальців треба здійснювати обережно, щоб уникнути їх пошкодження або знищення (використання спеціальних порошоків, хімічних речовин або інших технік

дає змогу зберегти сліди для подальшого дослідження). Після вилучення слідів вони підлягають експертному дослідженню, під час якого фахівці ідентифікують особу, якій належать відбитки. Висновки експертів зазвичай мають вирішальне значення в процесі доказування.

Варто пам'ятати, що можуть виникати обставини, які не дають змогу вилучати об'єкти-носії слідової інформації для наступного дослідження в лабораторних умовах. У такому разі проводять виявлення та вилучення слідів папілярних малюнків на місці події, уживають заходів для отримання копій або зліпків слідів, про що вказують у протоколі огляду.

Залучення спеціаліста не лише розширює можливості слідчого щодо застосування науково-технічних засобів, але й значно підвищує якість і надійність проведеного розслідування.

Дотримання усіх вимог щодо виявлення, вилучення та особливо упакування слідів папілярних малюнків та об'єктів-носіїв під час огляду місця події потрібне не лише для збереження слідової інформації, а й для забезпечення її доказової ваги.

На підставі викладеного доходимо висновку, що успішний пошук слідів рук є ключовим елементом під час проведення огляду місця події й залежить від правильної організації та підготовки до цієї слідчої дії.

Якісний огляд місця події: правильне виявлення, фіксування й вилучення слідів рук — має вирішальне значення для повноти та послідовності використання дактилоскопічної інформації, що своєю чергою впливає на проведення експертного дослідження, а також на ефективність розкриття та розслідування правопорушення [3].

Отже, успішне вирішення організаційних питань і дотримання криміналістичних рекомендацій на етапі огляду місця події вирішальні для забезпечення повного та об'єктивного розслідування правопорушення.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.11.2023).
2. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затв. наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15> (дата звернення: 05.11.2023).
3. Литовський О. Г., Шевченко С. М. Виявлення, вилучення та упаковка слідів рук при огляді місця події. *Юридичні науки*. 2021. № 5 (93). DOI: 10.32839/2304-5809/2021-5-93-61 (дата звернення: 05.11.2023).